

Голові Разової спеціалізованої вченої ради  
PhD 9656 Запорізького національного університету,  
доктору політичних наук, професору  
Хорішко Лілії Сергіївни

## **ВІДГУК**

**офіційного опонента – кандидата політичних наук, доцента**

**Бабарикіної Надії Анатоліївни**

**на дисертаційну роботу Яцини Юлії Олександрівни**

**на тему «Інноваційні аналітико-статистичні технології попередження**

**корупції в державі», подану на здобуття освітньо-наукового ступеня**

**доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»**

**зі спеціальності 052 «Політологія»**

### **Актуальність дисертаційного дослідження.**

У політичній науці дедалі більше зміцнюється переконання, що класичні уявлення про державу як раціонального адміністратора піддаються суттєвому перегляду. Ретроспективна модель Веберівської бюрократії або нормативна теорія правової держави часто не здатні пояснити реальну логіку ухвалення рішень у країнах, де інститути влади формально збережені, але функціонують у паралельному вимірі неформальних практик. У цьому контексті концепти неофеодалізму, кланового капіталізму, гібридного режиму та мережевої влади дедалі частіше використовуються для аналітичного опису пострадянських держав, зокрема України. Саме тому проблема корупції перестає бути трактованою як випадкове відхилення – вона постає як системна характеристика політичного порядку, що формує свої правила гри.

Обрана тема дисертації є актуальною тим, що вона дозволяє переосмислити саму ідею державного контролю в умовах децентралізації влади, розмиття її вертикальної структури та зростання ролі тіньових процедур. Авторка не зупиняється на фіксації цих трансформацій, а пропонує аналітичну рамку, у якій цифрові аналітико-статистичні інструменти виступають засобом перебудови

публічної відповідальності. Йдеться не просто про технічну модернізацію інфраструктур, а про відновлення політичного сенсу підзвітності – через формування нового інституційного середовища, де контроль стає алгоритмічно формалізованим, доступним і публічним.

Особливу значущість дослідження визначає той факт, що воно відбувається в умовах триваючої війни, яка різко загострила проблеми управління ресурсами, публічного розподілу й інституційного контролю. В умовах надзвичайного стану традиційні форми інституційного нагляду часто виявляються неефективними або недоступними. Саме тому технології моніторингу, що ґрунтуються на аналізі даних, машинному навчанні, обробці великих масивів інформації, набувають функцій не просто допоміжних засобів, а повноцінних елементів політичного управління. Їхнє використання дозволяє знижувати ризики анонімного впливу, виявляти аномалії в режимі реального часу та відновлювати довіру до системи публічного розподілу.

У цьому контексті особливої цінності набуває дисертаційне дослідження, яке поєднує стратегічний аналіз трансформації державності в Україні з розробленням конкретних технологічних рішень – від методологічного моделювання до авторських Python-інструментів, здатних виявляти статистичні аномалії у масивах даних політичних процесів та ситуацій. Запропонована модель попередження корупції інтегрує аналітичні, нормативні та інституційні виміри. Це дозволяє перейти від формального проголошення принципів доброчесності до побудови реальних механізмів превенції, що підлягають аудиту та громадському контролю.

Таким чином, актуальність дослідження визначається не лише глибиною поставлених наукових питань, але й здатністю відповісти на них у спосіб. Робота пропонує нове бачення антикорупційної політики як сфери алгоритмічного врядування, в якому цифрові технології не замінюють політичну відповідальність, але дозволяють її верифікувати, поширити й підсилити. Вона формує основи нової парадигми політичного управління в умовах кризового суспільства, де доброчесність потребує не декларацій, а інституалізованих механізмів дії.

## **Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.**

Дисертаційна робота Яцини Ю.О. має логічно вибудовану структуру, що відповідає темі, меті, завданням, об'єкту й предмету дослідження. Структурно робота складається з анотації, списку умовних позначень, вступу, трьох основних розділів, які, у свою чергу, поділені на три підрозділи кожен, а також висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, описано проблемну ситуацію, визначено об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження, описано його методологічну основу, сформульовано наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів. Також зазначено особистий внесок здобувачки, представлено інформацію про обсяг публікацій, апробацію результатів, загальний обсяг і структуру роботи.

Перший розділ *«Теоретико-методологічні засади дослідження проблеми інноваційних аналітико-статистичних технологій попередження корупції в державі»* має методологічно уточнювальний характер і присвячений аналізу змісту основних понять, стану наукової розробки теми та визначенню методологічного підходу. У підрозділі 1.1 уточнено поняття «інноваційна аналітико-статистична технологія» та «попередження корупції», що дозволяє краще розмежувати логіку дослідження у подальших розділах. У підрозділі 1.2 систематизовано наукові підходи до дослідження проблеми впровадження інноваційних аналітико-статистичних технологій в антикорупційних системах. У підрозділі 1.3 обґрунтовано методологію дослідження, що спирається на системний, інституційний, поведінковий і емпіричний підходи, а також на комплекс загальнонаукових і спеціальних методів.

Другий розділ *«Теоретичні засади дослідження інноваційних аналітико-статистичних технологій попередження корупції в державі»* зосереджений на теоретичних засадах аналізу аналітико-статистичних технологій у контексті державного управління. У підрозділі 2.1 розглянуто особливості функціонування держави як простору виникнення та стримування корупції, з акцентом на подвійність її інституційної ролі. У підрозділі 2.2 проведено класифікацію

технологій за функціональними блоками та ступенем інтеграції. У підрозділі 2.3 подано опис сучасних цифрових інструментів, які використовуються для моніторингу корупційних загроз в інформаційних системах, включаючи практики машинного навчання та відкритих даних.

У третьому розділі дисертації *«Праксеологічні аспекти дослідження проблеми інноваційних аналітико-статистичних технологій попередження корупції в державі»* аналіз зосереджено на практичному застосуванні аналітико-статистичних систем. У підрозділі 3.1 виокремлено основні функціональні напрями впровадження технологій – від обробки даних до підтримки прийняття управлінських рішень. У підрозділі 3.2 розглянуто два підходи до впровадження: інституційний і громадянський, з описом конкретних прикладів використання авторських інструментів. У підрозділі 3.3 подано узагальнені рекомендації, сформовані на основі сценарного моделювання, з урахуванням ризиків формалізації, дезінформації та цифрової нерівності. Рекомендації, викладені у третьому розділі, виглядають логічним продовженням попередніх теоретичних висновків. Вони стосуються як державної, так і громадської сфери впровадження технологій, з урахуванням обмежень чинного інституційного середовища. Враховано також контекст воєнного стану, що впливає на актуальність і досяжність окремих інструментів.

Висновки до кожного з розділів відповідають завданням, поставленим у вступі, та логіці аналізу. Усі наукові положення й висновки базуються на теоретичних міркуваннях і результатах прикладного аналізу. Положення винесені на захист є послідовно виведеними з тексту дисертації й підкріплені посиланнями на відповідні джерела або емпіричні приклади.

Робота загалом вирізняється послідовністю викладу та чіткою аргументацією. Формулювання положень не носять декларативного характеру, а мають опору на конкретний зміст попередніх аналітичних частин. Це дозволяє вважати їх достатньо обґрунтованими та коректно виведеними з аналізу матеріалу.

Таким чином, дисертація Яцини Ю.О. виконана на високому теоретичному рівні, всі її положення та висновки достатньо обґрунтовані, рекомендації щодо

впровадження інноваційних аналітико-статистичних технологій попередження корупції в державі є доцільними. У цілому дисертаційна робота Яцини Ю.О. справляє позитивне враження і має евристичний потенціал щодо сприяння подальшому розвитку вітчизняної політичної науки.

### **Достовірність та наукова новизна отриманих результатів.**

Дисертаційне дослідження Яцини Ю.О. відзначається високим ступенем достовірності та внутрішньої узгодженості, що забезпечено логічною структурою викладення, методологічною чіткістю та опорою на міждисциплінарний науковий апарат. Положення та висновки, що виносяться на захист, безпосередньо впливають із поставлених завдань і обґрунтовані як теоретично, так і практично. Дисертантка демонструє здатність до інтеграції знань з політичної науки, аналітичної статистики та цифрового моделювання, що дозволило обґрунтувати дослідження як унікальне в межах сучасного політологічного дискурсу.

Наукова новизна дисертації полягає, насамперед, у формулюванні авторської концепції інноваційних аналітико-статистичних технологій як інструменту превенції корупції в умовах цифрової трансформації держави. Уперше надано розгорнуте визначення відповідного терміна, як у широкому – методологічному, так і у вузькому – інструментальному значенні. Крім того, запропоновано сценарну модель розвитку цифрової антикорупційної інфраструктури України, що охоплює песимістичний, реалістичний та оптимістичний вектори розвитку з урахуванням політичної волі, цифрової культури та нормативно-правових обмежень.

Значною мірою наукова новизна дослідження зосереджена також у типологізації функціональних блоків аналітико-статистичних систем та класифікації цифрових практик антикорупційної діяльності. Дисертанткою запропоновано поділ таких практик за рівнем автоматизації та змістом управлінських рішень – від методологічного моделювання до експериментальних кейсів впровадження алгоритмічного контролю. Окремо заслуговує на увагу систематизація подвійного підходу до цифрової

антикорупційної дії – як з боку інституційних структур, так і з боку громадянського суспільства.

Загалом наукова новизна дисертації полягає не лише у концептуальних положеннях, а й у виведенні прикладних аналітичних рішень на рівень публічної політики. Висновки базуються на логіці дослідження, не суперечать емпіричним матеріалам і мають потенціал для подальшого розвитку у суміжних напрямках – зокрема, в галузі електронної демократії, цифрового врядування та інституційного реформування держави. У цьому аспекті робота Яцини Ю.О. цілком відповідає критеріям наукової новизни, прийнятим у галузі політичних наук.

### **Наукове і практичне значення одержаних результатів.**

Дисертаційне дослідження Яцини Ю.О. має як вагоме наукове, так і практичне значення. Воно охоплює сучасне проблемне поле антикорупційної політики, у якому поєднано інституційний, технологічний і політичний виміри. Уперше здійснено спробу концептуалізувати інноваційні аналітико-статистичні технології як системний інструмент попередження корупції, що базується на автоматизованому аналізі даних, прогнозуванні ризиків та інтеграції цифрових механізмів в ухвалення управлінських рішень.

Теоретичне значення роботи полягає в уточненні понятійного апарату сучасної політології в частині функціонування антикорупційних технологій, розширенні типологій цифрових практик і пропозиції сценарної моделі розвитку цифрової інфраструктури в Україні. Дисертація також сприяє подальшому осмисленню ролі держави як гібридного простору ризику та інструменту стримування, де алгоритмічне врядування може відігравати системоутворюючу роль у запобіганні зловживанням.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що рекомендації, запропоновані авторкою, можуть бути використані як у сфері державного управління, так і в діяльності громадських організацій, які здійснюють цифровий моніторинг публічної влади. У дисертації запропоновано авторські приклади застосування Python-інструментів для обробки відкритих даних, проведення текстового моніторингу та виявлення аномалій, зокрема у

сфері закупівель і виборчих процесів. Ці рішення вже апробовані та впроваджені у діяльність ГО «Союз соціальних технологів України» та ГО «Український центр соціального проектування».

Результати дослідження також мають освітній потенціал. Вони можуть бути використані при підготовці та викладанні навчальних дисциплін з методології політичних досліджень, електронної демократії, цифрової безпеки й антикорупційної політики. Зокрема, рекомендації щодо впровадження інноваційних технологій можуть бути основою для практичних кейсів у курсах підготовки державних службовців, аналітиків, а також для розробки міждисциплінарних навчальних програм у галузі політичних наук та державного управління.

#### **Стан оприлюднення результатів дослідження.**

Результати дисертаційного дослідження Яцини Ю.О. належним чином апробовані та оприлюднені у формі наукових публікацій, зокрема у фахових виданнях, визначених МОН України, та в тезах доповідей на науково-практичних конференціях. Усього за темою дисертації опубліковано 20 наукових праць, з яких 8 – одноосібні статті у наукових фахових виданнях. Тематика публікацій відповідає змісту дисертації і охоплює ключові аспекти дослідження: понятійно-категоріальний апарат, методологію, аналіз цифрових платформ, а також практичні кейси використання інноваційних технологій у сфері боротьби з корупцією. Апробація результатів здійснювалася під час участі у наукових програмах Запорізького національного університету (№0121U111078 та №0121U107470), що підвищує валідність наукових висновків.

#### **Оформлення дисертації.**

У дисертації не виявлено випадків запозичення без посилань, порушень авторських прав чи спотворення результатів. Авторка коректно цитує джерела, чітко артикулює власну позицію, дотримується вимог академічної доброчесності. Загальний обсяг дисертації становить 292 сторінки, з яких основний текст охоплює 211 сторінок. Список використаної літератури налічує 334 найменування і включає широкий спектр джерел – від сучасних українських

і зарубіжних досліджень до нормативно-правових актів і аналітики з відкритих цифрових ресурсів, що забезпечує належну повноту джерельної бази.

### **Дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертації.**

1. Уточнення змісту поняття «інноваційна аналітико-статистична технологія» залишає відкритим питання про її співвідношення з іншими суміжними категоріями. Авторка подає двокомпонентне тлумачення терміну – у широкому та вузькому сенсі – що є сталою практикою для складних міждисциплінарних понять. Проте в тексті дисертації бракує чітко окресленого порівняльного ряду: зокрема, відсутнє розмежування між запропонованим визначенням і такими поняттями, як «аналітична платформа», «алгоритмічний інструмент», «антикорупційна цифрова система». Це ускладнює позиціонування терміну в науковому просторі. Очевидно, що поняття потребує концептуального обрамлення не лише з боку функціональної ролі, а й з точки зору гносеологічної специфіки – як технології, яка опосередковує знання і транслює інституційні очікування в управлінські рішення.

2. Заявлений у методології поведінковий підхід не набуває достатнього концептуального розвитку у самому тексті. Авторка коректно зазначає поведінковий підхід логіку як одну з методологічних основ дослідження, однак у розділах дисертації вона використовується переважно як фон, а не як операціоналізований аналітичний інструмент. Це створює дисбаланс між програмними засадами та емпіричною реалізацією. Було б корисно, наприклад, навести конкретні приклади аналізу поведінкових патернів державних службовців або громадських акторів у контексті цифрової доброчесності, щоб підкреслити не лише технологічну, а й когнітивну природу інноваційних інструментів. В іншому разі поведінкова складова виглядає декларативною.

3. Класифікація функціональних блоків аналітико-статистичних технологій потребує додаткового епістемологічного обґрунтування. Авторка формулює п'ятиелементну структуру аналітико-статистичних технологій: збір, обробка, візуалізація, прогнозування, підтримка прийняття рішень. Такий поділ є загалом логічним, однак лишається не зовсім ясним, чи ці блоки класифіковано за принципом операційної послідовності, або за рівнем когнітивної абстракції,



чи за інституційним контекстом застосування. Без належного наукового пояснення поділ може мати технократичний характер, що знижує його евристичну вартість для подальших досліджень. Було б доцільно продемонструвати, як ці блоки функціонують у різних управлінських контекстах – наприклад, у судовому, виконавчому чи муніципальному антикорупційному процесі.

4. У дисертації відсутня концептуалізована модель впровадження інноваційних аналітико-статистичних технологій у сучасній державі. Попри те, що у підрозділах третього розділу подано опис функціональних напрямів, платформ та прикладів громадянського і державного застосування цифрових технологій у сфері протидії корупції, бракує єдиної структурної моделі впровадження інновацій в управлінське середовище. Така модель могла б містити логіку послідовного вбудовування технологій у нормативну, інституційну та процедурну рамку функціонування органів державної влади. Наразі ж рекомендації мають фрагментарний характер, не супроводжуються відображенням можливих бар'єрів (нормативних, фінансових, організаційних) і не містять загальної схеми узгодження технічних, політичних і громадянських вимірів. У ситуації, коли дисертація заявляє про прикладну спрямованість, включення подібної впроваджувальної моделі – навіть у концептуальному форматі – значно посилює практичну вартість отриманих результатів.

Разом з тим, наведені зауваження мають переважно дискусійний характер, не спростовують положень дисертаційної роботи Юлії Олександрівни Яцини і не знижують загальної її позитивної оцінки. У дисертації отримано нові, належним чином обґрунтовані наукові результати, що становлять вагомий внесок у розвиток сучасної політичної науки, зокрема в частині теоретичного осмислення та практичного застосування інноваційних аналітико-статистичних технологій у сфері запобігання корупції. Робота відзначається цілісністю, логічною побудовою та переконливою аргументацією, що дозволяє вважати її самостійним завершеним дослідженням.

**Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам МОН України.**

Викладене дозволяє зробити висновок, що дисертація «Інноваційні аналітико-статистичні технології попередження корупції в державі» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для політологічної науки, тобто відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Яцина Юлія Олександрівна – на основі публічного захисту заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

**Офіційний опонент:**

доцент кафедри політичних технологій  
Київського національного економічного університету  
імені Вадима Гетьмана,  
кандидат політичних наук, доцент

Надія БАБАРИКІНА